

*Gyermekbántalmazás és családon belüli erőszak:
felismerés, dokumentáció és teendők*

Dr. Vadas Réka

Szent Márton Gyermekmentő Szolgálat
Közhasznú Alapítvány

2023.09.08.

Miről lesz szó?

ogok és fogalmak

Gyermekvédelmi ellátások áttekintése

Szent Márton Gyermekmentő egységein előforduló bántalmazásos esetek bemutatása

Felismerést segítő gyanújelek

Helyszíni ellátás kihívásai

Dokumentáció fontossága

Fogalmak, nemzetközi és magyar szabályozás, jogi h

Gyermekbántalmazás:

- Convention on the Rights of the Child (*Gyermekjogi Egyezmény*)– ENSZ 1989
  - Bántalmazásnak minősül az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhagyás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is – bármilyen formája.
- WHO definíció
  - Bántalmazásnak minősül a fizikai és lelki rossz bánásmód valamennyi formája, a szexuális bántalmazás, az elhanyagolás, a gyermek kizsákmányolása függetlenül attól, hogy az káros hatással volt-e a gyermek egészségére, fejlődésére vagy emberi méltóságára.

Fogalmak, nemzetközi és magyar szabályozás, jogi h

aládon belüli erőszak:

- elsősorban az intim partnerrel (volt intim partnerrel) szembeni erőszakot értjük (nőkkel szemben elkövetett bántalmazások),
- részese lehet a gyermek is tanúként (lelki abúzus) vagy sértettként, de a támadás elsődlegesen a nő (szülő),
- a gyermek minimum veszélyeztetett

szélyeztetés:

- A gyermek testi, értelmi, erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyeztető magatartásokat öleli fel, amikor a gyermeknek nincs módja az életkorának megfelelő szükségleteinek kielégítésére
- Szülői feladatok elmulasztása:
  - gyermek ellátása, biztonságának megteremtése;
  - érzelmi gondoskodás;
  - ösztönzés;
  - határok kijelölése, gyermek segítése a határok és normák elsajátításában;
  - stabilitás biztosítása.

Fogalmak, nemzetközi és magyar szabályozás, jogi h

Alaptörvény

91. évi LIV. törvény – Gyermekjogi Egyezmény

97. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

6. § (1) A gyermeknek joga van a **testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében** történő nevelkedéshez.

(5) A gyermeknek joga van emberi méltósága tiszteletben tartásához, **a bántalmazással – fizikai, szexuális és lelki erőszakkal –, az elhanyagolással és az információs ártalommal szembeni védelemhez**. A gyermek nem tehető alá kínzásnak, testi fenyegetésnek és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó büntetésnek, bánásmódnak.

(5a) A gyermeknek joga van ahhoz, hogy a védelme érdekében eljáró szakemberek –különösen a gyermekvédelmi szakemberek– **bántalmazásának felismerése és megszüntetése érdekében** – egységes elvek és módszertan alkalmazásával – eljárjanak el.

11. § (1) A gyermeki jogok védelme **minden olyan természetes és jogi személy kötelessége**, aki a gyermek nevelésével, oktatásával, ellátásával, törvényes képviselőjének biztosításával, ügyeinek intézésével foglalkozik.

14. § (1) A gyermekek védelme a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségének megelőzésére és megszüntetésére, valamint a szülői vagy más hozzátartozók gondoskodásából kikerülő gyermek helyettesítő védelmének biztosítására irányuló tevékenység.

Fogalmak, nemzetközi és magyar szabályozás, jogi h

7. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

7. § (1) Az e törvényben szabályozott gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot látják el – a gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése érdekében – a törvényben meghatározott alaptevékenység keretében

a) az egészségügyi szolgáltatást nyújtók, így különösen a védőnői szolgálat, a házi orvos, a házi gyermekorvos,

b) a személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók,

c) a köznevelési intézmények és a szakképző intézmények,

d) a rendőrség,

e) az ügyészség,

f) a bíróság,

g) a pártfogó felügyelői szolgálat,

h) az áldozatsegítés és a kárenyhítés feladatait ellátó szervezetek,

i) a menekülteket befogadó állomás, a menekültek átmeneti szállása,

j) az egyesületek, az alapítványok és az egyházi jogi személyek,

k) a foglalkoztatás-felügyeleti hatóság,

l) a javítóintézet,

m) a gyermekjogi képviselő,

n) a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és vármegyei kormányhivatal,

o) az állam fenntartói feladatainak ellátására a Kormány rendeletében kijelölt szerv,

p) a települési önkormányzat jegyzője,

q) a büntetés-végrehajtási intézet,

r) a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők.

Fogalmak, nemzetközi és magyar szabályozás, jogi h

2017. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

2)* Az (1) bekezdésben meghatározott intézmények és személyek **kötelesek**

a) **jelzéssel élni** a gyermek veszélyeztetettsége esetén a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál,

b) **hatósági eljárást kezdeményezni** a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása, továbbá a gyermek önmaga által előidézett súlyos veszélyeztető magatartása esetén.

Ennek jelzéssel és kezdeményezéssel **bármely állampolgár és a gyermekek érdekeit képviselő társadalmi szervezet** is élhet.

Fontos Törvénykönyv - szankciók

A gyermekvédelmi ellátás menete

Bántalmazás gyanúja

Gyermekvédelmi alapellátás

Élja a bántalmazói helyzet megszüntetése, a gyermek családban tartása, újabb erőszak megelőzése

A gyermek védelembe vétele és családgondozó kirendelése

Jegyző végzi a gyermekjóléti szolgálat véleménye alapján

A gyermek kiemelése a családból

Ideiglenes hatályú elhelyezés rokonnál, gyermekotthonban vagy nevelőszülőnél

FIGYELÉS:

...t közvetlenül
... ill. testi, érzelmi,
... lcsi fejlődésében
... s visszafordíthatatlanul
... élyeztetés esetén.

Gyermekvédelmi szakellátás

Átmeneti vagy tartós nevelésbe vétel (gyámság), családba fogadás, örökbefogadás

Miért a prehospitalis ellátók?

Mi szembesülünk a direkt jelekkel (konkrét sérülések, halálesetek)
sokszor mi dokumentáljuk ezeket elsőként.

Az esetek nagy része ügyeleti időben történik, sürgősségi ellátás
keretein belül kérnek segítséget.

Nem feltétlenül egészségügyi képzettséget igénylő kihívás,
ugyanúgy a gyermek (áldozat) élete múlik a döntésünkön.

!! ha nincsenek bántalmazót fékező következmények, akkor a bántalmazó
durvasága az idő múlásával eszkalálódik (*Martindale, 2014*)

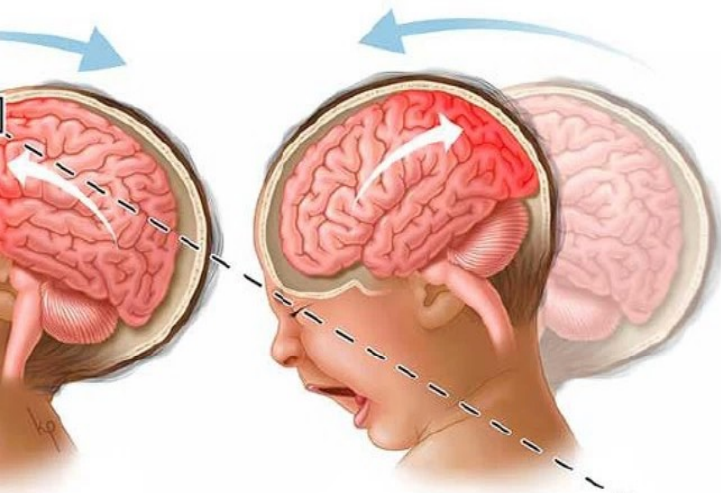
Dönteni viszont nehéz, mert érzelmileg bevonódunk és másfajta
ismeretekre van szükségünk.

A bántalmazás formái - fizikai

Szándékosan vagy gondatlanul elkövetett erőszak, mely a gyermeknek fizikai sérülést vagy maradandó károsodást okoz vagy halálhoz vezet

- ütés, verés, pofozás, csípés, harapás, égetés, vágás, személyes szabadság korlátozása kínzó, megalázó módon, fojtogatás, mérgezés... stb.
- *testi fenyítés*
- *Münchausen-by-proxy jelenség* – látszólag gondoskodó szülő maga idézi elő gyermek betegségét
- *shaken baby szindróma*
- gyermekülés, biztonsági öv, bukósisak, egyéb védőeszközök használatának elmulasztása (nemzetközi szakirodalomban)

Shaken baby szindróma (abuzív fejtrauma)

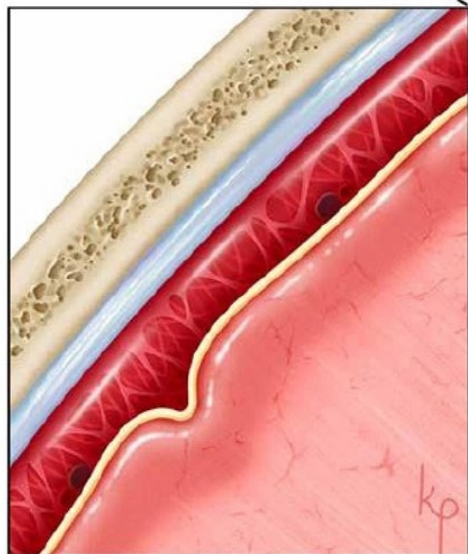
A gyermekbántalmazás legveszélyesebb és leggyakrabban halállal vagy maradandó károsodással végződő formája.

Legnehezebben diagnosztizálható bántalmazási forma (30%-ban félrediosztizálják az első ellátók):

- a fejtrauma ténye nem kerül említésre az anamnézisében, általában rákérdezésre is negálják,
- nem feltétlenül kíséri külsérelmi nyom (vagy később láthatóvá),
- a fizikális eltérések, ha vannak sem specifikusak, ezért a figyelmet (pl. meningitis, encephalitis, neuroinfekció) a gyakoribb kórképek felé terelik a figyelmet (pl. meningitis, encephalitis, neuroinfekció)

Subdural hematoma

Subarachnoid hemorrhage

Az intracraniális vérzéssel rendelkező csecsemőknek viszonylag magas az ellátási igényük van, mely miatt szakképzett helyszíni ellátás szükséges.

Komplex hospitális ellátásuk csak centrumokban érhető el.

Shaken baby szindróma (abuzív fejtrauma)

etek, fizikális jelek, melyek abuzív fejtraumára (intracraniális vérzésre) utalhatnak
semők esetében:

- irritabilitás, magas hangú sírás,
- megváltozott tudatállapot (bágyadtság, eszméletlenség),
- görcs,
- hányás, etetési nehézség,
- előemelkedő kutacs, fejkörfogat növekedés,
- szürkéssápadt bőrszín, megnyúlt CRT,
- bradycardia** (1 éves kor alatt $< 100/\text{min}$ frekvencia is kóros!),
- apnoe, bradypnoe** (1 éves kor alatt $< 30/\text{min}$ légzésszám is kóros),
- pupillaeltérések, bevérzett kötőhártya, sclera, retina
- egyéb külsérelmi nyomok akár különböző gyógyulási stádiumban

Shaken baby szindróma (abuzív fejtrauma)

Rizikófaktorok:

- korábban előfordult bántalmazás a családban,
- egyedülálló, fiatal szülők első gyermeke,
- szülők alacsony iskolázottsága, szocioökonómiai státu
- anyagi, megélhetési problémák,
- drog- és vagy alkoholfüggőség, pszichiátriai betegség,
- perinatális betegségek, születési rendellenesség,
- megnyugtathatatlan sírás (kólikás csecsemők).

A bántalmazás formái - érzelmi

A gyermekben tartós hatást előidéző, általában rendszeres vagy folyamatos érzelmi abúzus, amelynek következtében a gyermek értéktelennek, csökkent értékűnek, szerethetetlennek érzi magát. Csorzul az önképe, önértékelése.

- életkornak nem megfelelő bánásmód, elvárás, gyermek megfélemlítése, fenyegetése, megalázása, kiszolgáltatottá tétele
- gyermek ölelésének elutasítása, érzelmi zsarolás, gyermek elítélése azért mert kifejezi saját érzéseit, szóbeli szidalmazás, lekicsinylő vagy gúnyos kifejezések használata, elhagyással vagy más, a gyermek számára rémisztő következménnyel való fenyegetés
- online abúzus (chatszobák, közösségi oldalak)

A bántalmazás formái - szexuális

Minden olyan cselekmény, amelynek révén egy gyermeket szexuális aktivitásba vonnak be – ha a gyermek életkoránál, fejlettségénél fogva nem tekinthető felkészültnek, érettnek erre, illetve ha ez a magatartás ellentézik az adott ország törvényeivel, elfogadott társadalmi normáival.

- szexuális tevékenységre kényszerítés, rábírás, csábítás fizikai kapcsolattartással, molesztálással, fellációval, maszturbálással, ...
- pornográf anyagok megtekintése, készítése (online abúzus)
- gyermek ösztönzése korának nem megfelelő szexuális viselkedésre

A bántalmazás formái - elhanyagolás

Gondatlanul vagy szándékosan elkövethető olyan magatartás vagy cselekmények sorozata, amelynek során a gyermek nem kapja meg életben maradáshoz, egészséges testi, lelki, érzelmi fejlődéséhez szükséges gondozást, táplálást, tárgyi feltételeket, szeretetet.

- fizikai (étel, öltözék, lakhatás)
- érzelmi (szeretetlen gondoskodás, rövid időt tölt a gyermekkel)
- elhagyás
- felügyelet elhanyagolása (kíséret nélkül éjszaka, kertben fedetlen kút mellett játszik)
- egészségügyi és oktatási elhanyagolás
- balesetek (kellő gondossággal elkerülhetőek lettek volna)

Szent Márton Gyermekmentőn előforduló bántalmazásos es

2019. május - 2023. július 31.; (n=58);

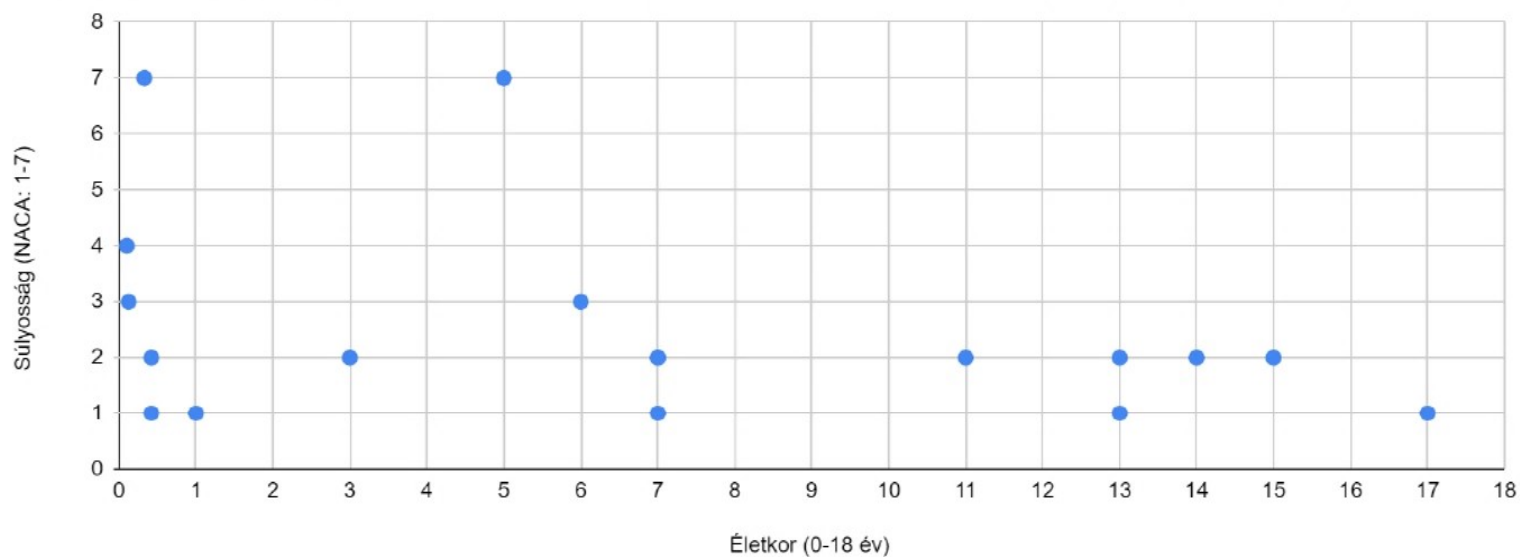
az elkövető az esetek 29%-ában a szülő/gondviselő;

az esetek $\frac{1}{3}$ -a 1 év alatti (33,3 %);

a legsúlyosabb sérülések 1 év alatt fordultak elő (NACA);

minden 1 év alatti gyermek fejsérült volt

Súlyosság vs Életkor

Felismerést segítő szempontok - bejelentés

„ többször fejen verte és megrugdosta a gyermeket az apuka testvére”

„családi konfliktus zajlott, jobb kezén zúzódások vannak”

„4 hónapos nem vesz levegőt”

„agresszív, rugdosódik, felmerül hogy fejsérült”

„családi bántalmazás, fejsérült gyermek, apa ütötte a fejét egy tányérral”

„nevelőszülő fakanállal verte”

„bántalmazott gyermek átszállítását kéri”

„lövöldözésben sérült kisgyermek”

„1,5 hónapos - állítólag rángatózik”

„családi vita alkalmával egy ajtót berúgtak, ami eltalálta a gyermek fejét”

„családi verekedés, veszekedés, 7 éves kislány fejsérült”

„nehézlégzés”

„kötéllel vágta a fejéhez, vérző fejsérült”

„anya falba verte a lánya fejét”

Felismerést segítő szempontok - bejelentés

„ többször fejen verte és megrugdosta a gyermeket az apuka testvére”

„4 hónapos nem vesz levegőt”

„családi konfliktus zajlott, jobb kezén zúzódások vannak”

„agresszív, rugdosódik, felmerül hogy fejsérült”

„családi bántalmazás, fejsérült gyermek, apa ütötte a fejét egy tányérral”

„nevelőszülő fakanállal verte”

„bántalmazott gyermek átszállítását kéri”

„lövöldözésben sérült kisgyermek”

„1,5 hónapos - állítólag rángatózik”

„családi vita alkalmával egy ajtót berúgtak, ami eltalálta a gyermek fejét”

„családi verekedés, veszekedés, 7 éves kislány fejsérült”

„nehézlégzés”

„opót vágtak a fejéhez, vérző fejsérült”

„anya falba verte a lánya fejét”

Felismerést segítő szempontok - bejelentés

- ▶ Általában egyértelmű, de lehet félrevezető!
- ▶ Kezeld fenntartásokkal, tisztázd a helyszínen!
- ▶ Kis gyermekeknél (<4 év), csecsemőknél (esetek fele <6 hó), fogvatékkal élőknél gyakoribb és súlyosabb a bántalmazás!

Felismerést segítő szempontok – körülmények, anamnézis, jelen panaszok

ányzik a traumás anamnézis (jele viszont látható)

alószertlen traumás anamnézis (pl. lépcsőről, ágyról, székről leesés)

em megmagyarázható késedelem a segítségkérésben, orvoshoz fordulásban

helyszíni reanimációnak tulajdonított sérülés

gondviselőik által megfogalmazott történet folyamatosan változik, vagy nincs
szhang a gondviselőik, vagy a gondviselőik és egyéb szemtanúk elbeszélése között

súlyos sérülést önkárosító magatartással magyarázzák, vagy kortársakat, háziállat
kolnak

eszekedés, durvaság, erőszak a helyszínen

mpátia hiánya a gyermek felé, bagatellizálás, részleges beismerés

Felismerést segítő szempontok – fizikális vizsgálat

DÁSOK

bármilyen zúzódás <6 hónapos csecsemőn,

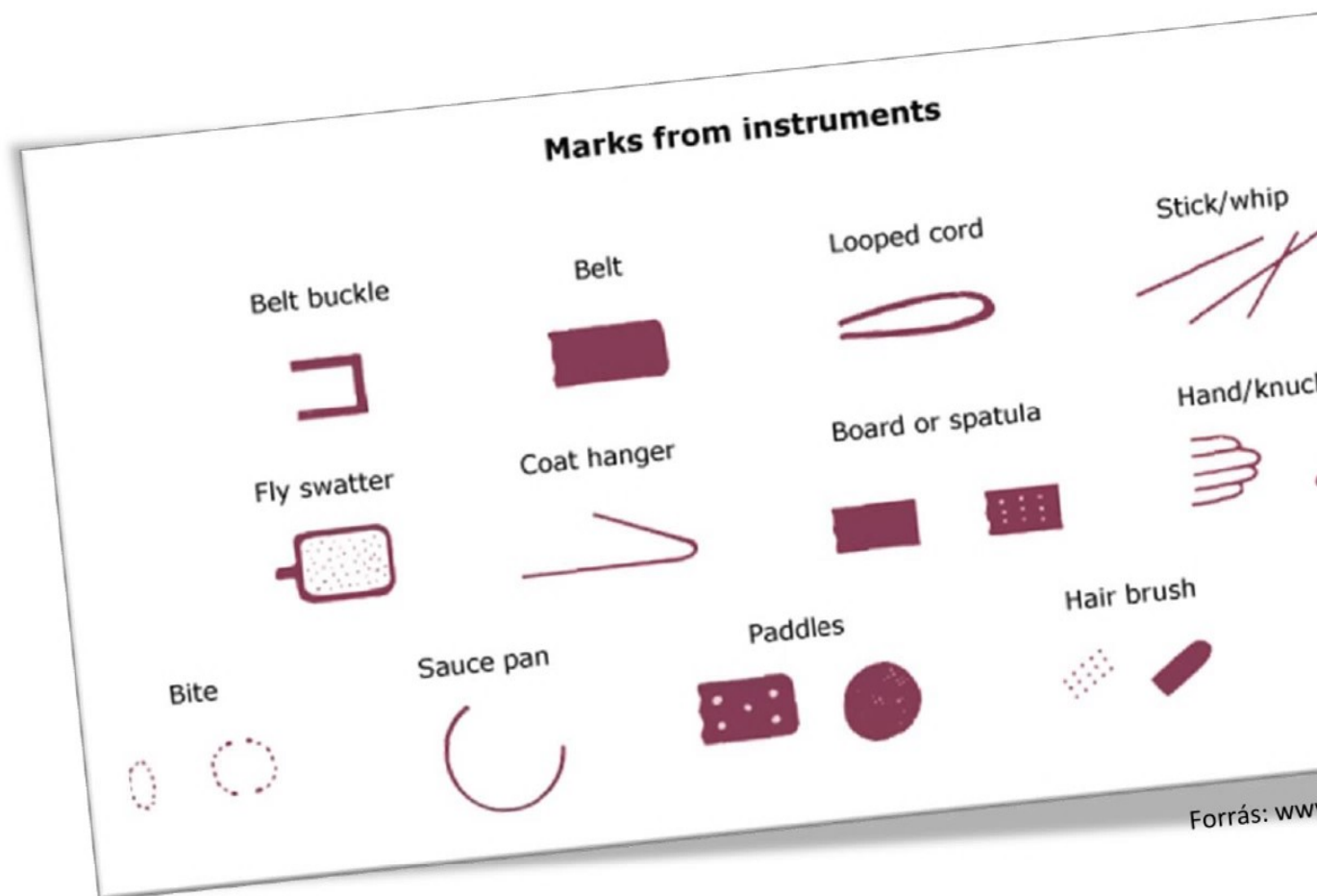
>1 zúzódás még nem mászó csecsemőn, >2 zúzódás mászó csecsemőn,

gyanús lokalizációjú zúzódások: törzs, glutealis, fül, nyak, állszöglet, arc, szemhéj,

kötőhártya bevérvzése,

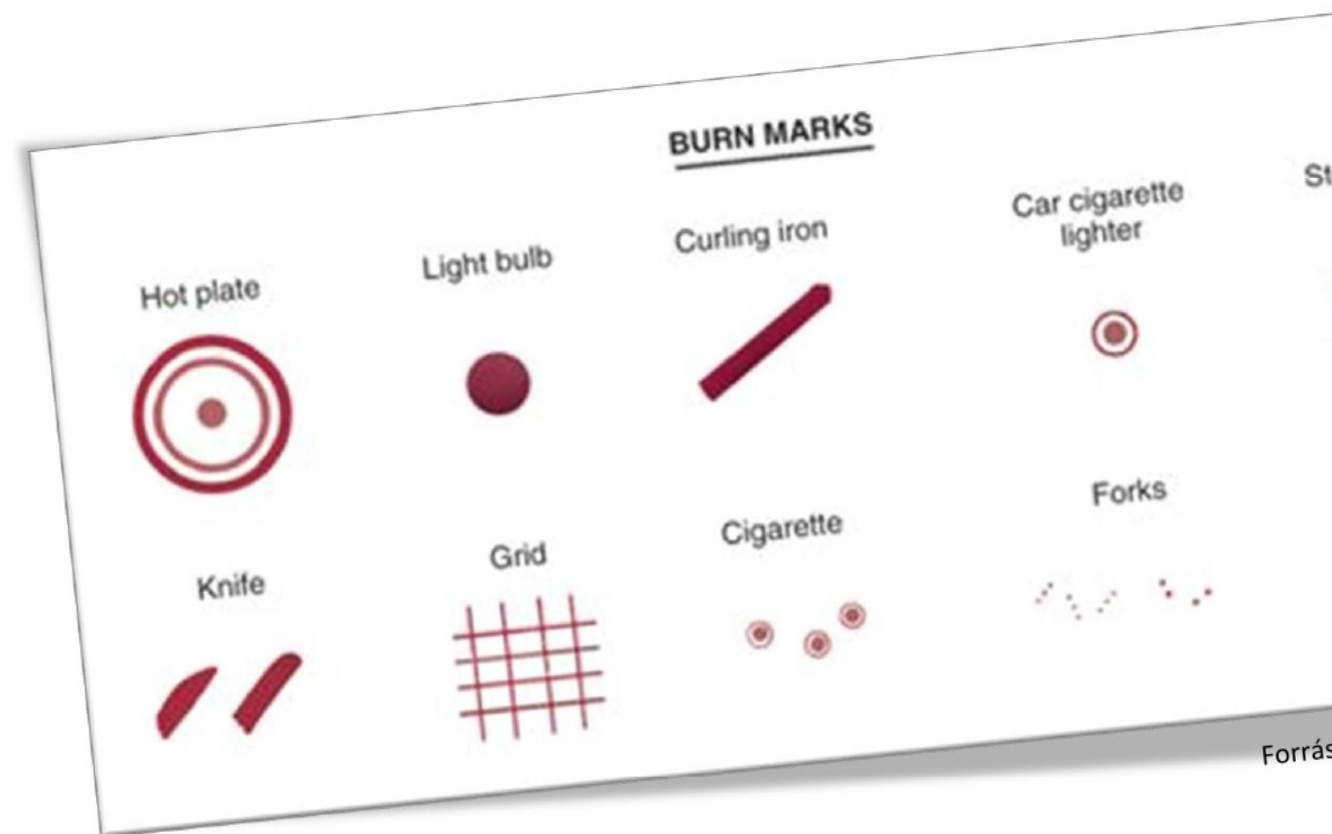
szájsérülések (labialis vagy lingualis frenulum szakadás, nyelv vagy bucca haematoma, kitört fog),

zúzódások szokatlan alakúak

Felismerést segítő szempontok – fizikális vizsgálat

- < 5 éves gyermek véletlen forrázásra nem utaló égési sérülése,
- belemerítéses forrázásra utaló sérülés,
- gyanús alakú égés,
- a testfelszín > 20 %-a sérült,
- hát, glutealis, genitális régió érintett,
- egyéb sérülések az égés mellett

Felismerést segítő szempontok – fizikális vizsgálat

ÉSEK

- metaphysis-szögletek törése,
- bordatörés,
- sternum, scapula, processus spinosus törése,
- hosszú csöves csont törése nem járóképes gyermekben,
- többszörös csonttörések különböző stádiumban,
- bilaterális hosszú csöves csontok törése,
- csigolyatest sérülés nagy erejű mechanizmus hiányában,
- ujjak törése < 3 éves korban,
- koponyatörés < 18 hónapos korban nagy erejű mechanizmus hiányában

Helyszíni ellátás – szakmai kihívások

Felismerés

Ellátás - traumatológiai irányelvek szerint!

- ABCD stabilizálás
- **Sérülések felmérése és ellátása (alapos fizikális vizsgálat és részletes dokumentáció!)**
- Fájdalomcsillapítás

Primer transzport olyan intézménybe, ahol komplex ellátás biztosítható (gyermekgyógyászat, traumatológia, gyermeksebészet, radiológia, gyermek-intenzív osztály, idegsebészet, pszichológus, gyermekvédelmi szolgálat)

Kommunikáció

Helyszínen hagyás gyermekbántalmazás legkisebb gyanúja esetén is TILOS!

Kommunikáció a szülővel, gyermekkel – érzelmi kihívás

Kerüld az érzelmi bevonódást, légy tárgyilagos!

Mindvégig egy személy (egységvezető) kommunikáljon vagy az egység tagjai között legyen abszolút összhang.

Nyílt kérdésekkel indítsd a kommunikációt (pl. „Mi történt?” a „Ki verte meg a gyermeket?” helyett), csak szükség esetén haladj tovább zárt kérdésekkel (pl. -„Megverték a gyermeket!”; -„Ki verte meg a gyermeket?”)

Folyamatosan tájékoztasd a családot a gyermek valós állapotáról, ne túlozz!

Nyugtasd meg a családot, hogy minden ilyen tünetekkel rendelkező gyermek esetén szakszerű kötelezettséged hasonlóan eljárni!

Kommunikálj a gyermekkel, mondd el neki, mi fog történni! Csak akkor szakítsd el a szüleitől, ha valóban indokolt!

A gyermeket is hallgasd meg a történetekről, de ne adj a szájába szavakat!

Ne vegyél részt a veszekedésben, ne alkalmazz fizikai erőszakot! Szükség esetén hívd a hatóságokat!

Ne gyárts elméleteket!

Ne ítéld meg!

Kommunikáció a szülővel, gyermekkel – érzelmi kihívás

„Őn azért hívtott ma mentőt, mert a gyermekén ezt a sérülést fedezte fel. Jelenlegelőre úgy tűnik, nincs nagy baj, de akárcsak Önnek, számunkra is nagyon fontos a gyermeke egészsége, így szeretnénk további vizsgálatokat végezni. Ha egy kisgyermek hasonló sérüléseket szenved, meg kell győződnünk arról, hogy nincsenek-e további, jelen vizsgálattal nem látható sérülések. A további vizsgálatok során vérvételt, vizeletminta elemzését és röntgen esetleg ultrahang vagy MR vizsgálatot tervezünk. Hasonló sérüléseknél a protokoll része a szociális munkás bevonása, aki annak érdekében, hogy jobban megértsük a sérülés eredetét, beszélgetni fog Önökkel. Tudom, hogy ez egy időigényes eljárási terv, de kérem a türelmét és együttműködését annak érdekében, hogy minél hamarabb hazaengedhessük a gyermekét. Megígérem, hogy minden vizsgálati eredményről azonnal tájékoztatni fogjuk Önt.”

A dokumentáció fontossága

ndennapi ellátási rutinunk része ...

E

bántalmazásos vagy bántalmazásra gyanús esetek még pontosabb dokumentációnyelnek a mentőegység részéről:

- !! Jelentési kötelezettségünk van a gyermekjóléti szolgálat felé.
- !! A helyszínre érkező mentőegység tud nyilatkozni a családi körülményekről, esetleg veszélyben lévő további gyermekek, családtagok védelme érdekében.
- !! Az esetek nagy részében büntetőeljárás is indul az elkövető ellen, mely során lehetséges, hogy tanúként be kell számolnunk a helyszínen történteokról.
- !! Ezzel igazolhatjuk, hogy a kellő gondossággal, szakmai irányelvek szerint jártuk el a beteg ellátása során.

A dokumentáció fontossága

Tartalmazás gyanúja esetén dokumentálni kell (a jelzésnek tartalmaznia kell):

- A gyermek és a szülők adatai (név, születési adatok, TAJ, lakcím)
- A történetek tárgyilagos, minél részletesebb leírása:
  - hol történt? (otthon, iskolában, utcán... stb.),
  - jelezni, hogy az adott információ kitől származik (gyakran nincs egyetértés),
  - többféle verziót rögzíteni,
  - az elbeszélő saját szavait visszaadni,
  - jelezni, ha az ellátás alatt az elmondottakon változtatnak
- Alapos fizikális vizsgálat után részletes státuszrögzítés:
  - a sérülések minél pontosabb leírása,
  - ha ellátás közben újabb sérülést fedezünk fel, azt is dokumentáljuk,
  - fotódokumentáció nem a tablettel! (szülői engedély? szülő mobiltelefonjával mobiltelefonunkkal?)
- Az ellátás részleteit és a terápiát a szokásos alapossággal tüntessük fel!

A dokumentáció fontossága

Bántalmazás gyanúja esetén dokumentálni kell (a jelzésnek tartalmaznia kell):

- A helyszíni körülmények részletes leírása (pl. lakhatási körülmények, testi háziállatok... stb.).
- **A bántalmazás gyanújának megfogalmazása, a fent részletezett szempontok támaszkodva az ok megnevezése.**
- Jelentés történt-e a mentőegység vagy egyéb helyszínen lévő személy részleg gyermekjóléti szolgálat felé? Rendőrség volt-e a helyszínen?
- Milyen intézkedést tettünk a veszélyeztetettség megszüntetése ellen?
- Esetleg javaslatok.
- Gyermekjóléti Szolgálat felé bármilyen csatornán jelezhetjük, de írásban is kötelező

A területileg illetékes készenléti szolgálat telefonos elérhetősége a helyi önkormányzat honlapján érhető el.

A készenléti szolgálat mellett az országos Kék Vonal gyermek- és ifjúsági telefonszolgálat éjjel-nappal ingyenesen hívható a 116-111-es számon.

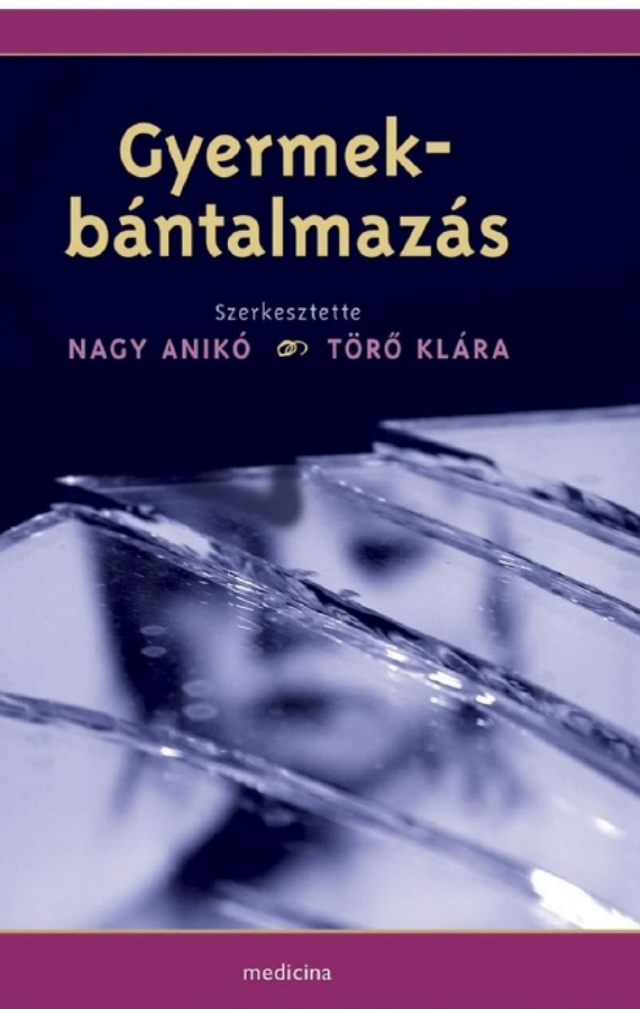
Összefoglalás

Prehospitális ellátók szerepe a helyszíni körülmények felmérésében, dokumentálásában, a súlyos állapotú betegek korai vitalis stabilizálásban és a megfelelő ellátóhelyre szállításban jelentős.

Figyeljünk a gyanúkeltő jelekre!

Éljünk a jelzési kötelezettségünkkel!

Források

www.uptodate.com

www.net.jogtar.hu

1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és
gyámügyi igazgatásról

Lauren Riney, Theresa Frey, Emily Fain, Elena Duma and
Chambers: **Improving Communication With Families for
Evaluation of Child Abuse**, 2020.